

9.5.2018

Helsinki 9.5.2018
Asianro DKIR/557/00.05.00/2018
Viite Opetushallituksen lausuntopyyntö kasvatus- ja ohjausalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnoksesta (OPH-1027-2018)
Asia Lausunto Opetushallitukselle kasvatus- ja ohjausalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon perusteiden luonnoksesta

Opetushallitukselle

Yleistä

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus pitää luonnosta kasvatus- ja ohjausalan sekä ammatti- että erikoisammattitutkinnon perusteiksi pääosin onnistuneina. Eri osaamisalojen erityispiirteet sekä työelämän vaatimukset on otettu hyvin huomioon.

Tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyys

Työelämälähtöisyys on otettu huomioon perusteita laadittaessa. Kirkkohallitus pitää hyvänä, että työelämän ja koulutuksen järjestäjien edustajien ehdotuksia on kuultu eri tavoin valmistelun eri vaiheissa. Alan eri toimijoiden (kunnat, seurakunnat, yksityinen ja kolmas sektori) sekä yhteiset että eriytyvät osaamistarpeet on otettu riittävästi huomioon. Tutkintojen vaativuustaso on tarkoituksenmukainen suhteessa toisiinsa ja myös suhteessa alan perustutkintoon. Tutkinnon osien sisällöllinen monipuolisuus vastaa alan työelämän muuttuvia tarpeita. Jotkut tutkinnon osat ovat osaamispesteiltään laajoja (50-60 osp), mikä todennäköisesti on kannustamassa koko tutkinnon sijaan yksittäisten tutkinnon osien opiskeluun työuran aikaisena täydennyskoulutuksena.

Tutkinnon osista ja muodostumisesta yleisesti

Kasvatus- ja ohjausalan sekä ammatti- että erikoisammattitutkinnon rakenne on selkeä. Kirkkohallitus pitää hyvänä, että valinnaisia tutkinnon osia on runsaasti, jolloin työelämän monenlaiset tarpeet voidaan ottaa huomioon. Perhepäivähoidon osaamisalaan sisältyy valinnaisena pakollisena tutkinnon osana Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnosta. Tämä vahvistaa pedagogista osaamista ja mahdollistaa perhepäivähoitajan sijoittumisen myös muihin varhaiskasvatuksen tehtäviin täydentävien opintojen kautta.

Ammattitutkinnon tutkinnon osissa käytetään vaihdellen termejä oppija, ohjattava, lapsi, nuori, perhe, asiakas tai yksilö, kun puhutaan henkilöistä, joiden kanssa ohjaaja toimii. Kasvatus- ja ohjausalan eettinen periaate on ollut se, että lapset, nuoret ja aikuiset nähdään ja heihin suhtaudutaan asiakkuuden sijasta ainutlaatuisina yksilöinä ja osallistujina. Varsinkin jos asiakkuus ymmärretään suppeasti vain palvelun käyttäjän näkökulmana, se kaventaa ihmisen itseisarvon ja osallisuuden merkitystä, mikä on kasvatus- ja ohjausalan keskeinen ominaispiirre. Joissakin tutkinnon osissa asiakas -termi on perusteltu silloin, kun se nousee säädöksistä tai tietyn työympäristön käytännöistä.

→ Kirkkohallitus esittää, että kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnossa nämä termit vielä tarkistetaan ja valitaan ammattitaitovaatimuksiin ja kriteereihin kulloinkin yleisin tai laaja-alaisin termi. Näin tutkinnon osat palvelisivat paremmin myös alan työelämän eri toimijoita ja työympäristöjä.

9.5.2018

I Ammattitutkinnon osat ja muodostuminen tutkinnon osittain

a) Yhteinen pakollinen tutkinnon osa

Ammatillinen toiminta ja työelämäosaaminen kasvatus- ja ohjausalalla

Yhteinen pakollinen tutkinnon osa kattaa ammatillisen perusosaamisen ulottuvuudet eri-ikäisten kasvatuksen ja ohjaamisen tehtävissä. Verkostoyhteistyön näkökulmasta kolmannen sektorin ja järjestöjen ohella on myös muita toimijoita, kuten seurakunnat, jotka toimivat valtakunnallisesti ja paikallisesti kasvatuksen ja ohjauksen verkostoissa.

Muutosehdotukset:

- Opiskelija toimii kasvatus- ja ohjausalan työtä ohjaavien lakien, määräyksien ja ohjeiden mukaisesti - ammattitaitovaatimuksen kriteereissä (s. 4) mainitaan sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys. Kulttuurin ohella myös erilaiset katsomukset edellyttävät sensitiivistä työtettä.
 - Opiskelija toimii sukupuoli-, kulttuuri- ja *katsomussensitiivisesti*, moninaisuutta kunnioittaen...
- Opiskelija hyödyntää työelämä- ja työyhteisötaitojaan -ammattitaitovaatimuksen kriteerissä (s. 5) mainitaan kolmannen sektorin ja järjestötoiminnan mahdollisuuksien hyödyntämisestä. Järjestöjen ohella myös seurakunnat ovat merkittävä toimija kasvatuksen ja ohjauksen alueella.
 - Opiskelija toimii työtehtäviensä mukaisissa verkostoissa, moniammatillisissa ja monialaisissa työryhmissä sekä hyödyntää kolmannen sektorin, järjestötoiminnan *sekä muiden toimijoiden mahdollisuuksia*.

b) Ammattitutkinnon tutkinnon osat osaamisaloittain

Koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisala:

Oppijan ja oppimisen ohjaaminen

Oppijan ja oppimisen ohjaaminen on yksi koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisalan pakollisista tutkinnon osista. Kirkkohallitus pitää hyvänä, että kriteereissä mainitaan eri toimintaympäristöt ja niissä tapahtuva ohjaustoiminta. Kuitenkaan eri toimintaympäristöjen tietäminen ei vielä riitä, vaan tulee myös osata toimia niiden käytäntöjen mukaan.

Muutosehdotus:

Opiskelija toimii erilaisissa ohjaustilanteissa -ammattitaitovaatimuksen ensimmäinen kriteeri (s. 7) muutetaan muotoon: *Opiskelija osaa toimia eri toimintaympäristöissä niiden ohjaukseen käytäntöjen mukaisesti.*

Tuen tarpeeseen vastaaminen oppimisen ja ohjauksen ympäristöissä

Erilaisen tuen tarve on kasvatuksen ja ohjauksen tehtävissä korostunut viime vuosina. Kirkkohallitus pitää hyvänä, että tähän liittyvä tutkinnon osa ja sen antama osaaminen on pakollinen koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisalalla.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaminen

Suomen ev.-lut. kirkon seurakunnat ovat aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäjiä ja toteuttajia. Siksi Kirkkohallitus pitää hyvänä ammattitaidon osoittamistapojen muotoilua (s. 14), mikä mahdollistaa, että osaaminen voidaan näyttää myös seurakunnan toimintaympäristössä. Kriteereissä mainitaan kulttuurinen moninaisuus, johon liittyy olennaisena osana myös katsomuksellinen ulottuvuus. Tämä tulisi mainita myös kriteereissä.

Muutosehdotus:

- Opiskelija ohjaa erilaisia ryhmiä -ammattitaitovaatimuksen kriteerissä (s. 12) mainitaan, että huomioi vain kulttuurien moninaisuuden.
 - Opiskelija huomioi kulttuurien *ja katsomusten* moninaisuuden ryhmien ohjaamisessa.

9.5.2018

Perhepäivähoidon osaamisala ja Kasvatuksen osaamisala:**Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen**

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ymmärretään laajana kokonaisuutena, johon myös pedagoginen toiminta perustuu. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen -tutkinnon osa rajautuu vain pedagogiseen toimintakulttuuriin. Kuitenkin työelämän näkökulmasta ammattitutkintotasaisen varhaiskasvatuksen osaamisen tarve liittyy joko *varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen kokonaisuutena* tai pedagogisen osaamisen *syventämiseen tai laaja-alaistamiseen*. Tässä muodossa tutkinnon osa ei vastaa riittävästi kumpaankaan työelämän osaamistarpeeseen.

Tämän tutkinnon osan nimi ja ammattitaitovaatimukset ovat liian samankaltaiset Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon tutkinnon osan "Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttaminen" kanssa. Luonnoksessa hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (OKM/3/010/2018) on sen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu, että perhepäivähoidon osaamisalan suorittanut voisi saada yleisen varhaiskasvatuksen kelpoisuuden suorittamalla Kasvatus- ja ohjausalan perustutkinnon 30 osaamispisteen (osp) laajuisen tutkinnon osan. Mikäli tämä tutkinnon osa olisi Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan toteuttaminen, niin se tarkoittaisi sitä, että ammattitutkintoa täydennettäisiin melkein identtisellä perustutkinnon osalla.

→ Kirkkohallitus esittää, että Varhaiskasvatuksen pedagogisen toimintakulttuurin toteuttaminen -tutkinnon osan tasoa nostetaan sekä ammattitaitovaatimuksia ja nimeä muutetaan päällekkäisyyksien välttämiseksi. Kirkkohallitus esittää myös, että tämä tutkinnon osa liitetään vain ammattitutkinnon kasvatuksen osaamisalaan, jolloin sille voidaan luoda selkeästi vaativammat ammattitaitovaatimukset, jotta se palvelee varhaiskasvatuksen kasvavaa täydennyskoulutustarvetta.

→ Kirkkohallitus esittää, että perhepäivähoidon osaamisalalla kasvatus- ja ohjausalan perustutkintoon kuuluvasta Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen -tutkinnon osasta laaditaan osaamista syventävä ja laaja-alaistava sovellus niille, joilla on jo alan työkokemusta. Näin voidaan varmistaa kaikille toisen asteen tutkinnon suorittaneille varhaiskasvatuksen ajantasainen ja riittävän laaja-alainen perusosaaminen.

Lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaaminen

Tutkinnon osa on ammattitutkintotasoinen ja se syventää ja laajentaa perustutkintoon kuuluvaa Tukea tarvitsevien ohjaaminen -tutkinnon osaa. Tutkinnon osan nimessä mainitaan perheen tuen tarpeisiin vastaaminen. Perheen tuen tarpeisiin vastaaminen itsenäisenä kokonaisuutena on vaativa ja laaja osa-alue, joka ulottuu laajemmalle kuin lapsen tuen tarpeen kysymysten yhteyteen. Siksi se edellyttäisi useita tähän liittyviä ammattitaitovaatimuksia tai jopa omaa tutkinnon osaa. Tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa ja kriteereissä huoltajien näkökulma ja perheen tuen tarve on otettu riittävän monipuolisella tavalla huomioon silloin, kun se luontevasti kytkeytyy lapsen tuen tarpeen huomioimiseen ja tukemiseen.

→ Kirkkohallitus ehdottaa, että Lapsen ja perheen tuen tarpeisiin vastaaminen -tutkinnon osan nimi muutetaan: *Lapsen tuen tarpeisiin vastaaminen [yhteistyössä huoltajien kanssa]*.

Toimiminen perhepäivähoitoympäristössä

Opiskelija suunnittelee ja valmistaa terveellistä ja monipuolista ruokaa lapsille -ammattitaitovaatimuksen kriteerissä (s. 23) mainitaan terveellisen ja monipuolisen ruoan valmistelun yhteydessä eettiset ruokavaliot. Myös uskonnot ja erilaiset katsomukset voivat asettaa vaatimuksia lasten ruokavaliolle.

Muutosehdotus:

9.5.2018

- Opiskelija toteuttaa ruokavalioita huomioiden perheiden *eettisyyteen, katsomukseen tai uskontoon liittyvät toiveet*.

Ohjauksen osaamisala:

Lapsen ja nuoren suojele kasvat- ja ohjaustyössä

Opiskelija tunnistaa lapsuuden ja nuoruuden erityispiirteet ja huomioi ne työssään -ammattitaitovaatimuksessa (s. 32) Kahdessa kriteerissä mainitaan vain joko lapset tai nuoret.

Muutosehdotus:

- Opiskelija kuuntelee *lasten ja* nuorten kokemuksia olemassaolostaan,
- Opiskelija vastaa lapsen *ja nuoren* läheisyyden tarpeisiin.

Opiskelija toimii kasvattajana ja ohjaajana -ammattitaitovaatimus (s. 32) on niin yleinen, että se voisi kuulua mihin tahansa kasvat- ja ohjausalan ammattitaitovaatimukseen.

Muutosehdotus:

Ammattitaitovaatimusta tulisi täydentää määrittämällä joko toimintaa tai kasvattajuutta ja ohjaajuutta tarkemmin.

Opiskelija turvaa lapsen ja nuoren koskemattomuuden -ammattitaitovaatimus (s. 33) kohdentuu kiusaamiseen, joka on aktiivista. Kiusaamista voi edeltää syrjintä, huomiotta jättäminen, joka on sosiaalista kipua tuottavaa. Perheväkivallassa uusimisriski on korkea ja lapset ja nuoret voivat joutua perheväkivallan todistajiksi ja kohteiksi. Tukemistaitojen lisäksi tarvitaan tietoa ja taitoa ohjata tukipalveluiden käyttämiseen.

Muutosehdotus: Kriteerit:

- Opiskelija puuttuu *syrjintään* ja kiusaamiseen.
- Opiskelija tukee perheenjäseniä perheväkivilanteissa *ja osaa ohjata tukipalveluiden käyttämiseen*.

Opiskelija hyödyntää työssään mielenterveyttä koskevia tietojaan ja taitojaan (s. 34):

Syömishäiriöt mainitaan koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan osaamisalan Tuen tarpeeseen vastaaminen oppimisen ja ohjauksen ympäristöissä -tutkinnon osassa (s. 10). Ne olisi syytä ottaa huomioon myös tässä tutkinnon osassa ennalta ehkäisyä sekä varhaisen tunnistamisen näkökulmasta.

Muutosehdotus:

- Ammattitaitovaatimus: Opiskelija hyödyntää työssään *tunne-elämää ja* mielenterveyttä koskevia tietojaan ja taitojaan.
- Kriteeri: Tunnistaa *syömishäiriöitä sekä tunne-elämän ja* mielenterveyden ongelmia.

c) Valinnaiset tutkinnon osat

Kirkkohallitus pitää hyvänä, että valinnaisten tutkinnon osien osuus on kattava ja monipuolinen. Näin opiskelija voi täydentää osaamistaan käytännön työtilanteiden ja tarpeiden mukaan.

Etsivässä työssä toimiminen

Suomen ev.-lut. kirkon seurakunnissa tehdään paljon etsivää työtä ja kohdataan syrjäytymisvaarassa olevia lapsia, nuoria ja aikuisia. Kirkkohallitus pitää hyvänä ja tärkeänä, että seurakunnat on mainittu erikseen sivulla 42 olevassa kriteerissä: Opiskelija osallistuu verkoston toimintaan tekemällä yhteistyötä kunnan, järjestöjen, seurakuntien ja alan yhteisöjen kanssa.

9.5.2018

Kulttuurinen moninaisuus kasvatusta ja ohjaustyössä

Kulttuuriseen moninaisuuteen liittyvät uskonnon lisäksi erilaiset katsomukset. Nämä tulisi mainita seuraavissa tutkinnon osan kriteereissä (s. 47-49).

Muutosehdotus (s. 47):

- Opiskelija huomioi uskonnon *ja katsomuksen* sekä uskonnollisen *ja katsomuksellisen* identiteetin vaikutukset ohjattavan elämään.
- Opiskelija etsii työnsä tueksi tietoa uskonnoista *ja katsomuksista*.

Muutosehdotus (s. 48):

- Opiskelija ohjaa ymmärtämään kulttuurien *ja katsomusten* moninaisuutta.

Muutosehdotus (s. 49):

- Opiskelija tukee ohjattavan mahdollisuutta ilmentää omaa kieltään, kulttuuri-, *uskonto- ja katsomustaustansa*

Opiskelija vahvistaa ohjattavan toimijuutta ja osallisuutta -ammattitaitovaatimuksen kriteereissä (s. 49) mainitaan vain maahanmuutto, vaikka tutkinnon osa koskee kulttuurista moninaisuutta. Kriteeristö ei siis ole ammattitaitovaatimuksen mukainen.

Muutosehdotus: Ammattitaitovaatimuksen kriteerit laaja-alaisesti koskemaan kulttuurista moninaisuutta.

Lukemisen ja kirjoittamisen perustaitojen ohjaaminen

Suomen kieli mainitaan yhdessä ammattitaitovaatimuksessa. Koskeeko tämä tutkinnon osa vain suomen kielen oppimiseen liittyvää ohjaamista? Miten esim. ruotsi tai saamen kieli, oppijalle vieras kieli tai oppijan muu äidinkieli liittyvät tutkinnon osan osaamiseen?

II Erikoisammattitutkinnon osat ja muodostuminen tutkinnon osittain

Kirkkohallitus pitää hyvänä, että erikoisammattitutkinto keskittyy selkeästi työn kehittämiseen. Tämä vastaa hyvin työelämän tarpeita muuttuvissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Kasvatus- ja ohjausalan kehittämistoiminta muuttuvissa toimintaympäristöissä

Tutkinnon osan nimessä käytetään termiä kehittämistoiminta ja ammattitaitovaatimuksissa kehittämistyö tai kehittämistyön prosessi. Kehittämistoiminnan voi nähdä laaja-alaisempana prosessina, johon kehittämistyö liittyy. Arvioinnin helpottamiseksi termien käyttöä on hyvä tarkentaa. Kehittämistoiminnan arviointi ja sen kehittäminen kokonaisuutena puuttuu ammattitaitovaatimuksista. Opiskelija laatii kehittämissuunnitelman - ammattitaitovaatimuksen kriteerissä (s. 3) mainitaan vain yksittäisen kehittämistyön jatkaminen ja seuranta.

Tämän tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa voisi tutkinnon osan nimen mukaisesti painottua enemmän *kasvatus- ja ohjausala kokonaisuutena*, sen muuttuvat toimintaympäristöt sekä niistä nousevat kehittämistoiminnan osaamistarpeet. Konkreettinen yksittäinen kehittämistyö tai kehittämistyön prosessi tulisi sitoa muuttuviin toimintaympäristöihin sekä alan kehittämistarpeisiin.

Kehittämisen prosessin toteuttaminen ja ohjaaminen kasvatus- ja ohjausalan työyhteisössä

Tämän tutkinnon osan nimi viittaa työyhteisön kehittämisprosessiin, kun taas ammattitaitovaatimukset viittaavat työympäristön kehittämiseen, mikä ulottuu työyhteisöä laajemmalle. Verkostonäkökulma on hyvä ja tärkeä molemmissa kehittämisprosesseissa. Tämä on otettu kriteereissä hyvin huomioon.

Mikäli kyse on kehittämisprosessista muussa kuin omassa työyhteisössä, ammattitaitovaatimukseen tulee liittää konsultatiiviseen työtoteeseen ja konsultoinnin prosessiin liittyviä ammattitaitovaatimuksia.

9.5.2018

Mikäli on kyse lähityöympäristön kehittämisestä ja osallisuuden vahvistamisesta, silloin se kasvatusta ja ohjausalalla tavallisimmin koskee myös muita kuin asiakkaita. Kriteeristössä (s. 9) mainitaan vain asiakkaat.

Muutosehdotus (s. 9):

Opiskelija edistää osallisuutta kehittämisprosessissa –ammattitaitovaatimuksen kriteerit

- Opiskelija kehittää aktiivisesti osallisuutta tukevia yhteistyömalleja mukana olevien *yksilöiden*, työyhteisön ja verkostojen kanssa
- Opiskelija ohjaa monipuolisesti oman alansa työntekijöitä mukana olevien *yksilöiden* osallisuuden tukemisessa.

Kasvatus- ja ohjaustyön menetelmien kehittäminen

Tutkinnon osan nimi viittaa siihen, että tutkinnon osan aikana kehitetään tai luodaan kasvatusta ja ohjaustyön menetelmiä. Kuitenkin ammattitaitovaatimukset edellyttävät muuta: opiskelija osaa käyttää tai valita työtään kehittävän menetelmän. Kummasta on kyse? Tutkinnon osan nimen mukaisesti kasvatusta ja ohjaustyön tai kasvatuksen ja ohjauksen menetelmiä/työotteita olisi tarpeen kehittää ja tämä sopisi erinomaisesti erikoisammattitutkinnon tasoisesti tutkinnon osaksi ja sen ammattitaitovaatimusten sisällöksi.

Tutkinnon osan nimi viittaa kasvatusta ja ohjaustyöhön, jonka voi ymmärtää laaja-alaisempana kuin kasvatusta ja ohjaustoiminnan, joka viittaa konkreetteihin tilanteisiin tai konteksteihin. Kasvatusta ja ohjaustoiminnassa käytetään erilaisia toimintaa kehittäviä menetelmiä tai välineitä. Menetelmäosaamisen kehittäminen on tärkeää, mutta onko se ennemminkin ammattitutkintotasoisista osaamista?

Tutkinnon osan nimessä puhutaan menetelmistä monikossa, mutta ammattitaitovaatimuksissa vain yhdestä menetelmästä/välineestä. Kuuluuko työotteen kehittäminen tai valitseminen tämän tutkinnon osan sisältöön?

Monialainen yhteistyö kasvatusta ja ohjausalalla

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että kehittämistyössä huomioidaan monialainen yhteistyö. Työelämässä yhteistyön taitoja tarvitaan sekä omassa työyhteisössä että verkostotyössä. Tulevaisuudessa tämänkaltaiselle osaamiselle on yhä enemmän tarvetta. Kriteereissä voisi vielä vahvemmin tuoda esille verkostoiden tai yhteisöjen luomisen ja rakentamisen, nyt niissä mainitaan pelkästään toimiminen olemassa olevissa verkostoissa. Muuttuvassa toimintaympäristössä verkostoituminen myös uusien toimijoiden kanssa on tärkeää.

Opiskelija perehdyttää uusia työntekijöitä työympäristöön ja sen toimintatapoihin –ammattitaitovaatimus liittyy yleiseen perehdytykseen. Pitäisikö sen fokuoittaa tässä tutkinnon osassa erityisesti monialaisen yhteistyön ja verkostotyöhön liittyvään perehdytykseen? Kriteerien järjestys on epä johdonmukainen.

Muutosehdotus (s. 7):

Opiskelija

- organisoii perehdytyksen oman vastualueensa ohjeiden mukaisesti
- toimii tarpeen mukaan perehdyttäjänä uudelle työntekijälle (tarvitaanko tätä?)
- perehdyttää uuden työntekijän työympäristön perehdytysuunnitelman mukaisesti
- kehittää oman työyhteisön perehdyttämiskäytäntöjä.

Jukka Keskitalo
Kansliapäällikkö

Pekka Huokuna
Kirkkoneuvos